

UDVALGET FOR NYERE TIDS ARKITEKTUR, NTA – bygningsarv fra efter 1940 Årsberetning for 2022

Udvalgsmedlemmer: Poul Sverrild, Tommy Johansen, Helene Høyer Mikkelsen, Ulla Kristensen, Erik Brandt Dam, Anja Meier Sandreid, Bitten Larsen, Line Staugaard, Freja Exner og Grethe Pontoppidan (formand)

?

2022 har været et travlt år for NTA. I maj fik vi tre nye medlemmer, Anja, Bitten og Line, i januar kom Freja til; vi har haft besøg af Landsforeningens nye formand og forholdt os til Landsforeningens nye strategi, og vi er i samråd med By og Lands bestyrelse og de andre fredningsudvalg begyndt at justere fredningsarbejdet til Det Særlig Bygningssyns (DSB's) nye fredningsstrategi som udkom i november 2022.

NTA har ikke indsendt fredningsforslag i 2022, men vi har fået nye forslag fra medlemmer og startet arbejdet med 6 nye fredningsforslag, skrevet artikler og hørings svar og deltaget i debatter.

Dansk Folkeferie feriecenter i Rødhus Klit, 100-byen (etape 1). Arkitekt Claus Bremer, opført 1960 – 1961. Dansk folkeferies sommerhusbebyggelse handler både om fællesskab (tema 1) og om Ferie og fritid (tema 9)

Foto Helene Høyer Mikkelsen

DEN NYE FREDNINGSSTRATEGI OG OM AT ARBEJDE I TEMAER

Med den nye fredningsstrategi, er det nu klart, at SLKS de kommende år vil prioritere fredning af velfærdssamfundets anlæg. Nyere tids arkitektur er desuden skrevet ind som et fokus område i Landsforeningens strategi for 2023. NTA glæder sig over det nye fokus.

Strategien ligger op til en tematisk tilgang til fredninger. Den beskriver 9 'temaer', altså samfundsstrømninger, der i særlig grad har formet velfærdssamfundets bygningsmasse, og som SLKS gerne vil have med på fredningslisten. Grethe Pontoppidan har siddet med til DSB' – SLKS' redaktionsmøder om de historiske temaer. Hun har bl.a. bidraget med ideer til temaer fra NTA's bruttoliste og henvisning til internationale litteratur, som NTA hidtil har arbejdet med. Den tematiske tilgang ligger fint i forlængelse af NTA's arbejdsmåde. Vores bruttoliste over fredningsforslag er sorteret efter strategiens temaer. Vi bruger bl.a. temaerne til at få ideer til nye typer fredningsforslag og at tænke mere over forskellige bygningers indbyrdes sammenhæng og kulturelle betydning.

Høm-hus. Høm-husene blev oprindeligt fremstillet af massivtræelementer fra den svenske Hultfred fabrik. Omkring 1970 startede ejeren N.S.Høm sin egen produktion af elementer i Nordjylland. Husene blev især solgt som selvbyggerhuse, de markedsførte sig bl.a. på den gode isoleringsværdi. Høm-huse findes overalt i Danmark, og blev også solgt til udlandet.

Høm-husene gemmer på en stor historie om byggematerialer og selvbyggere (tema 5), om nye produktionsforhold (tema 7) og selvfølgelig om gode boliger til alle (tema 6)

Katalogfoto fra ca. 1970

POTENTIALER OG UDFORDRINGER FOR FREDNING- OG BEVARING

Med den nye fredningsstrategi er der også lagt op til en mere målrettet fredning; måske til færre, stærke fredninger. Strategien arbejder også med et nyt begreb: repræsentativitet, kan vi finde fredningsforslag de steder i landet som endnu ikke har nogle? Har vi overvejet hvis historie forslagene kan fortælle og om der er nogle som også burde ses? Strategien introducerer nye værdityper og både den og By og Lands bestyrelse taler om mere inddragelse og formidling.

NTA har erfaring for at det rummer særlig store praktiske udfordringer at arbejde med velfærdssamfundets bygningsarv. Der er stadigvæk mange som ikke bryder sig om den moderne æstetik og velfærdssamfundets historie vil også kræve tid at lære. Og forudsætninger for fredning er under forandring. Bygningsmassen er større, der er færre ressourcerne og mindre politisk bevågenhed omkring fredning; og bevaring er blevet en del af klimadebatten på godt og ondt. Vi kan også se at SLKS vægter forslag som ejer og kommune bakker op om. I praksis er der meget endnu at løse.

HVORDAN ARBEJDER NTA?

NTA afprøver løbende nye måder at inddrage og formidle på. Vi prioriterer forslag modtaget fra lokalforeninger, medlemmer eller fagligt netværk og inviterer så vidt muligt forslagsstillere til at fremlægge og drøfte deres forslag med udvalget. Vi besigtiger bygningen inden fredningsforslag besluttet. Vi gør meget ud af at forberede fredningsforslag ved kontakt til ejere og indgå i samarbejde med lokalforening eller andre lokale aktører, som kan skabe interesse for forslaget.

Kalundborg Langbølgestation består af 2 master, bygninger og omgivelser, der er opført/ændret 1927-2007. Den første bygningsarkitekt var Carl Thorvald Jørgensen. De to store sendemaster er bygget på Nakskov Skibsværft. Langbølgesenderen blev placeret i Kalundborg, fordi den så stod centralt for hele Danmark, men i øvrigt kunne den også nå vigtige områder i Nordatlanten og hele Europa.

Radiofoni er vigtig infrastruktur (tema 3), men stationens bærer også på f.eks. arkitekturhistorie, landskabsværdi, fortællinger om krigen og den kolde krig.

NTA drøfter bevaringsværdierne i samarbejde med FBU og Museum Vestsjælland.

Foto Freja Exner

I 2022 har vi bl.a. fået hjælp fra cand. Theol. NORDMAK Birgitte Hammershøi og arkitekt m.a.a. og forfatter Jørgen Kreiner-Møller til at skrive om Skt. Knud Lavards kirke i Lyngby. Forfatterne til bogen om 'Drømme om eget hus', Dorte Bentsen og Jannie Bentsen har gæstet os og fortalt om statslånshuse. Vi samarbejder med arkitekt Helle Lassen og Vendsyssel museum om at skabe interesse for parcelhuse i Hjørring. I forbindelse med kommunens beslutning om at give tilladelse til nedrivning af Hotel Hvide Hus i Åbenrå, har vi haft møde med lokalforeningen i Åbenrå. Udvalget er meget glad for hjælpen og takker hermed alle for besøg, vidensdeling og samarbejder.

NTA takker desuden Dansk Malerlaug for 10 frieksemplarer af Johanne Bornemann Mogensens bog 'Malet'

FREDNINGS- OG BEVARINGSAGER 2022

Et af de indkomne forslag i 2022 er Dansk Folkeferies feriecenter i Rødhus Klit. NTA besøgte feriecenteret i januar 2022. Vi mener, at det er et relevant fredningsforslag, men **ejer frabeder sig pt fredningsforslag**. NTA har i stedet støttet ved at indsende høringsvar på lokalplanen til Jammerbugt kommune. Høringsbrevet blev sendt i kopi til SLKS, som har brugt feriecenteret som illustration i den nye strategis tema 9 om Fritid og det grønne.

På årsmødet 2021 blev NTA opfordret til at se på LO skolen i Helsingør, et boligbyggeri i Roskilde og Postcenteret i Odense. Bygningerne er sat på NTA's bruttoliste, men der mangler mere information hvis det skal drøftes nærmere.

By og Land Hjørring skriver, at de på baggrund af NTA's interesse har forslået Hjørring kommune at udpege en 1950'er boligbebyggelse som kulturmiljø.

NTA har fravalgt at stille fredningsforslag på DTU, da udvalget vurderer at landskabet er den bærende fredningsværdi. Udvalget har i den forbindelse desuden besigtiget og drøftet bevaringsværdierne i bl.a. Odense og Ålborg universitet.

På opfordring af Åbenrås byhistoriske forening har udvalget skrevet til Åbenrå kommune for at opfordre til bevaring Hotel Hvide Hus, Åbenrå.

Sammen med Have-Landskabsudvalget har NTA protesteret mod Mærskes planlagte nedrivning af Direktoratet for Toldvæsnet, Amaliegade.

Arkitektforeningen indsendte i begyndelse af 2022 et fredningsforslag på Ringbo Plejehjem i Bagsværd. SLKS har tidligere afvist forslaget (på trods af anbefaling fra DSB), SLKS genafviste Arkitektforeningens forslag, plejehjemmet er nu delvis nedrevet, men Bagsværd kommune har fået fornyet fokus på bevaring.

ARTIKLER OG ANDET

Ulla Kristensen, anmeldelse af Johanne Bornemann Mogensens 'Malet', By og Land-bladet september 2022.

Hotel Hvide Hus, Åbenrå. Arkitekter Friis og Moltke, ingeniør Chr. Ostenfeld og W. Jønsson. opført 1968. Hotellet ligger indenfor Åbenrås berømte dispositionsplan fra 1962. Den prominente placering tæt på den nye hovedvej til Tyskland, badestranden langs bugten, benzinstationen og fodgængertunnelen fortæller ikke kun om Åbenrås byplanmæssige ambitioner i 1960'erne og hensyn til landskabet, til udbygningen af vejnettet og øget bilisme, men også om Hotel Hvide Hus som en fashionabel hotelkæde.

Det er en historie som bl.a. indskrives i tema 3 om infrastruktur og planlægning og tema 4 om energi og mobilitet.

Postkort u. år. Museums Sønderjyllands Mediearkiv, B82278

Grethe Pontoppidan, fredningsværdier i Ringbo Plejehjem, foredrag i Arkitektforeningen februar 2022

Interview med Grethe Pontoppidan om Hotel Hvide Hus i Åbenrå, Jyske Vestkysten, 22. januar 2023

Line Staugaard, oplæg om parcelhus i Netværk for Bindingsværk, januar 2023

Poul Sverrild og Bitten Larsen, udflugt for HLU og NTA september 2022

Grethe Pontoppidan, debatpanel i Arkitektforeningens arrangement 'Hvad vi freder om 100 år' på Arkitekturens Dag oktober 2022

Line Staugaard, arrangerede parcelhusdebat i Greve på Arkitekturens Dag okt. 2022

Grethe Pontoppidan, formand for udvalget for Nyere Tids Arkitektur / 3. april 2023